

The Poona Press
Owners Association Ltd.

Affiliated to AIFMP, New Delhi and
Maharashtra Mudran Parishad

मुद्रण ज्ञान

दि पूना प्रेस ओनर्स असोसिएशन लि.चे

84th Year
February 2022

मुद्रण, प्रकाशन व अनुषंगिक व्यवसायासंबंधी माहिती पुरविणारे
मुद्रकांनी मुद्रकांसाठी चालविलेले सर्वात जुने मासिक

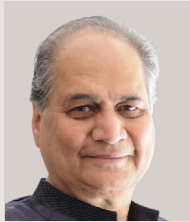

जोहान्स गुटेनबर्ग
यांना अभिवादन...

२६ जानेवारी

भारतीय प्रजासत्ताक
चिरायू होवो...

भावपूर्ण
श्रद्धांजली

UV Inks

packaging that makes your excellence more appealing

Product Basket for **100%** Protection!

Features:

- ♦ Excellent Adhesion
- ♦ Suitable for varied substrates and curing
- ♦ Excellent Press emulsification stability

Regulatory compliance in case of UV Packaging is as follows:

ITX Free

BP Free

RoHS

SVHC

Packaging Waste Directive

The Poona Press
Owners Association Ltd.

कार्यकारी मंडळ

श्री. रवींद्र दि. जोशी	अध्यक्ष	९८२२०८२६४८
श्री. शेखर सं. धुमाळ	उपाध्यक्ष	७०२०६६३२१२
श्री. तीर्थराज ज. जोशी	चिटणीस	९८२२०२७३९४

मुद्रण साहित्य भांडार समिती

श्री. संजय आ. सावंत	चिटणीस	९४२२८८१८८४
श्री. कृष्णा द. उत्तेकर	सदस्य	९४२२५१२७१३
श्री. कृष्णा रा. जागडे	सदस्य	७७९८४६०२४०

वास्तू समिती

श्री. दीपक म. ढोले-पाटील	चिटणीस	९४२२०८५८९०
श्री. मोहन ह. फडतरे	सदस्य	९८२२८२९३९३
श्री. राहुल द. मारुलकर	सदस्य	९८२३०१५२०८

मुद्रणप्रकाश समिती

डॉ. गणेश मा. दात्ये	संपादक	९८२३१२६१५०
श्री. विक्रम प्र. गोगावले	संपादक	९८२२५१५१५९
श्री. नंदकुमार पां. नवले	सदस्य	९८२२०९९३५७

शिक्षण समिती

श्री. विनय र. कळसकर	चिटणीस	९८२२०३६०३५
श्री. मंदार मु. उगार	सदस्य	९८२२००१७९०
श्री. गिरीश ना. राव	सदस्य	९८२२०३२३३०

ग्रंथालय व प्रकाशन समिती

श्री. निलेश प्र. घोडके	चिटणीस	८८८८९१०१११
श्री. किशोर प्र. गोरे	सदस्य	९९२२५५२२४४
श्री. राजेंद्र तु. सुपे	सदस्य	९३७२८७२८८१

अं. त. रं. ग

पुणे प्रेस ओनर्स असोसिएशन तर्फे	
भारताचा ७३वा प्रजासत्ताक दिन साजरा	4
मुद्रणकलेचा जनक : जोहान्स गुटेनबर्ग	5
वाटचाल... प्रिंटिंग क्षेत्रातील.....	7
प्रिंटिंग विश्व आणि विश्वाची आजची गरज	9
स्वरलता	10
बुलंद भारत की बुलंद तस्वीर... हमारा बजाज	12
कर्म करा, फळाची अपेक्षा करू नका	15
IT Security – Internet Security –	
Cyber Security – Introduction	16
Who will drink the POISON?	18
CxF is the way to go for	
perfect Spot colour	19

लेआऊट-डिझाईन : अमोघ आर्टस्. फोन : ९३२६०८६२८५

संपादक, मुद्रक आणि प्रकाशक :

डॉ. गणेश मा. दात्ये यांनी मुकुंदराज प्रिंटर्स, पुणे ४११०३० येथे छापून दि पूना प्रेस ओनर्स असोसिएशन लि., २०९/ब-४, नवी पेठ, शरद पंडित पथ, पुणे ४११०३० येथे प्रसिद्ध केले.
फोन : ०२०-२४४७१७७७, २४४३०४६०

Email : mudranprakash@gmail.com
www.pressownerspune.org

'मुद्रणप्रकाश'मधील लेखांत व्यक्त झालेल्या मतांशी
संपादक सहमत असतीलच असे नाही.

केवळ संस्थेचे सभासद व अंतर्गत वितरणासाठी

संपादकीय

माझ्या सर्व मुद्रक बंधू भगिनींना मुद्रक दिनाच्या हार्दिक शुभेच्छा!

पूर्ण वर्षभर आपण मुद्रक असल्याचा अभिमान बाळगतो... काही अपवाद वगळता आपण आपल्या व्यवसायाबद्दल नेहमीच समाधानी असतो. गेली २ वर्षे कोरोनाच्या पार्श्वभूमीवर आपण सगळ्यांनी खूप सहन केले आहे. गेल्या १० वर्षांमध्ये कमावलेले गमावून शिवाय कर्जाचा डोंगर अनेक मुद्रकांच्या डोक्यावर उभा राहिला आहे. तरीही अनेक मुद्रक न डगमगता व्यवसायात पुढे वाटचाल करत आहेत हे नक्कीच कौतुकास्पद आहे. या सर्व परिस्थितीकडे बघून आपल्या संस्थेने PRINT TO PROFIT हा सेमिनार दि. २५ फेब्रुवारी या दिवशी आयोजित केला आहे. आपण करत असलेला व्यवसाय खरेच फायद्यात आहे का याचा विचार तात्काळ होण्याची गरज आहे. याकरता सर्वांनी ह्या कार्यक्रमाला हजेरी लावावी ही नम्र विनंती. या विषयावर आपण थोडे अधिक पुढच्या अंकात नक्की मांडू या.

माझ्यावर बऱ्याच काळानंतर पुन्हा संपादक पदाची जबाबदारी आली आहे. माझे सगळे सहकारी अंक चांगला होण्यासाठी धडपडत आहेत. माझी सर्व सभासदांना नम्र विनंती आहे की त्यांनीही अंकाच्या जडणघडणीत आपला सहभाग घ्यावा. काही सभासद हे उत्तम लिहू शकतात, त्यांनी अंकामध्ये लिहिते व्हावे ही आमच्या सर्वांच्या वतीने नम्र विनंती आहे. याशिवाय आपल्या ओळखीत उत्तम लेखक असतात, त्यांनाही आपल्या अंकात लेख लिहिण्यासाठी उद्युक्त केल्यास अंक हा वाचनीय होईल.

गेली जवळजवळ ८३ वर्षे हा अंक निघत आहे. अनेक मोठ्या व्यक्तींनी याचे संपादकत्व भूषवले आहे. मला ही संधी दिल्याबद्दल मी कार्यकारी मंडळ व पदाधिकाऱ्यांचे आभार मानतो.

आपल्या अंकाबद्दलच्या प्रतिक्रिया आम्हाला जरूर कळवा जेणेकरून आम्हाला उत्साह येईल व अधिक चांगल्या अंकाकरिता प्रयत्न करता येईल.

आपल्या संस्थेचे अध्यक्ष मा. रवींद्र जोशी यांची पामेक्स या ऑल इंडिया मास्टर प्रिंटर्सच्या भव्य प्रदर्शनाच्या आयोजनाच्यासाठी चेअरमन म्हणून नियुक्ती झाली याकरिता त्यांचे विशेष अभिनंदन...

आपला,

गणेश मा. दात्ये

संपादक

मोबाईल : ९८२३१२६१५०

The Poona Press
Owners Association Ltd.

मुद्रण साहित्य भांडार

PRINTING INKS :

4 colour process inks
for commercial printing

TOYO - JAPAN - CMYK

JPN - 1 kg. packing

Chitra - 2 kg. packing

Hi-Pack - 2 kg. packing

Kwality Chemical Industries Pvt. Ltd.

Mudran Book Black - 5 kg. & 20 kg. packing

Mudran Web Black - 20 kg. packing

ADHASIVES :

Perfect Binding Gum

- Spine / Main
- Side
- Side & Spine
- Hi Bonding Side

SUPERBOND ADHASIVES

Jelly Glue

- SA 600 Slow Drying
(Semi Automatic Machine)
- SA 601 Fast Drying
(Automatic Machine)

Water Base Adhesive

Royal Col

बाईडिंगच्या कामासाठी लागणारे इतर साहित्य

DUCO - Stitching Wire - Gauge 20 / 22 / 24

Gauge 26 With Spool / Without Spool

Craft Paper - 75 gsm / 90 gsm - Size : 36" x 43"

बाईडिंग कापड : लाल / निळे

पन्हा 42" x 20 मीटर लांब रोल

स्ट्रेपिंग पट्टी रोल : 9 मीमी.

12 मीमी. 2 रोलचा बंडल

बाईडिंग पेस्ट / खळ : निळी / पांढरी

नायलॉन सुतळी बंडल / साधी सुतळी

सॅनिटायझर डिस्पेन्सर स्टँड विशेष सूट किमतीत उपलब्ध आहेत.

सभासदांनी भांडारातून जास्तीत जास्त साहित्य खरेदी करावे ही विनंती.

श्री. संजय आ. सावंत
चिटणीस

श्री. कृष्णा द. उत्तेकर
सदस्य

श्री. कृष्णा रा. जागडे
सदस्य

‘मुद्रक भवन’, १०७८, सदाशिव पेठ, शनिपाराजवळ, पुणे - ४११०३०

फोन : ०२० - २४४७१७७७ / २४४३०४६०

Email : ppoamsb@gmail.com

अध्यक्षीय मनोगत

सन्माननीय सभासद,
सप्रेम नमस्कार !

मुद्रण व्यवसायाशी संबंधित व निगडित जागतिक उत्पादक आणि भारतीय मुद्रण व्यावसायिक ह्यांच्यामध्ये सुसंवाद व नाते निर्माण करणारे म्हणून पामेक्सकडे बघितले जाते. पामेक्स म्हणजे मुद्रण व्यवसायाशी निगडित उत्पादनांचे प्रदर्शन आणि विक्री करणारे आंतरराष्ट्रीय कीर्तीचे व आंतरराष्ट्रीय दर्जाचे प्रदर्शन. हे प्रदर्शन दर २ वर्षांनी आयोजित केले जाते. मार्च २०२३ मध्ये पामेक्स मुंबईमध्ये भरविले जाणार आहे आणि यंदाच AIFMP ने, ह्या प्रदर्शन आयोजन समितीच्या अध्यक्षपदाची धुरा/जबाबदारी माझ्या खांद्यावर टाकली आहे. हे अध्यक्षपद मला देऊन, AIFMP कडून केला गेलेला हा सन्मान माझा नसून, माझ्या PPOA संस्थेतील प्रत्येक सभासद मुद्रक बांधवांचा सन्मान आहे, असे मी मानतो. AIFMPचे सचिवपद, अध्यक्षपद ह्या सगळ्या जबाबदाऱ्या यशस्वीपणे पार पाडण्यामागे, PPOA मधील माझ्या कारकिर्दीचा खूप मोठा वाटा आहे, असे मी समजतो.

यंदा माझ्याकडे आलेल्या 'अध्यक्ष - पामेक्स २०२३' ह्या जबाबदारीला तितक्याच ताकदीने व यशस्वीपणे पार पाडण्यास मला माझ्या संस्थेतील प्रत्येक संचालकांचा प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष सहभाग आणि मुद्रक सभासदांच्या शुभेच्छा, आशीर्वाद व साथ लाभेल ह्याची मला पूर्ण खात्री आहे. तीन वर्षांच्या प्रदीर्घ कालावधीनंतर पुढील वर्षी मार्च महिन्यात पामेक्स होत आहे. २०२० साली झालेल्या पामेक्स प्रदर्शनाला ३२,००० अभ्यागतांनी (Visitors) आपला सहभाग नोंदवला होता. ३७५ हून अधिक कंपन्यांनी / व्यावसायिकांनी भाग घेतला. १०० हून अधिक नवीन उत्पादने प्रदर्शित केली. ह्याच धर्तीवर येणाऱ्या पामेक्स २०२३ मध्ये आपण ५०० हून अधिक कंपन्यांना / व्यावसायिकांना सहभागी करून घेण्याचे माझे ध्येय आहे.

कोविड परिस्थिती बदलत असून आपण सर्वांनीच आता

नव्या उमेदीने पुढील वाटचाल करायलाच पाहिजे. बाजारात भरपूर काम उपलब्ध होत आहे. पण हे काम करत असताना, आपण त्या कामामधून पुरेसा नफा कमवला / मिळवला पाहिजे, याच कारणास्तव PPOA कडून २५ फेब्रुवारी २०२२ रोजी प्रिंट टू प्रॉफिट हा परिसंवादात्मक (Interactive) कार्यक्रम आयोजित केला आहे. प्रत्येक मुद्रक बांधवांनी त्याचा लाभ घेतलाच पाहिजे. काल हरियाना शहरातील एका प्रचंड मोठ्या मुद्रकाकडे चौकशी केली असता, आपल्याकडे पुढील चार महिने पुरेल इतके काम आहे आणि नवीन कोटेशन देणे शक्य नाही असे स्पष्टपणे सांगितले. अमेरिका व ब्रिटनमधून पुस्तकांची छपाईची मोठी कामे येत आहेत. आपण सर्वांनीसुद्धा पुणे शहराबाहेरील काम कसे आणता येईल यासाठी प्रयत्न करावेत.

केंद्र सरकारने मुद्रण उत्पादने, मुद्रण साहित्य, मुद्रण सेवा ह्यावर सरसकट १८% जीएसटी लागू करून आपल्या व्यवसायाला एक नवीन आव्हान उभे केले आहे. गेली अनेक वर्षे केंद्रीय अर्थसंकल्पात मुद्रण व्यवसायाला कुठल्याही प्रकारच्या प्रत्यक्ष अथवा अप्रत्यक्ष सवलती दिल्या नाहीत आणि ह्यामुळेच मुद्रण व्यवसायावर अन्याय होत असल्याचे दिसत आहे. आम्ही भारतातील सर्व मुद्रक संघ प्रतिनिधी म्हणून, ह्या विरोधात नक्की आवाज उठवत राहू आणि हे GST दर कमी ठेवण्यासाठी सतत प्रयत्नशील राहू. वर्षाला ५०,००० कोटी इतक्या मोठ्या प्रमाणात आर्थिक उलाढाल करणाऱ्या भारतीय मुद्रण व्यवसायांचे व व्यावसायिकांचे आणि त्यावर अवलंबून असणाऱ्या लाखो कामगार आणि संलग्न व्यावसायिकांचे हितसंबंध जपणे हे आम्ही संस्था प्रतिनिधी आमचे कर्तव्य समजतो. माझ्या सर्व मुद्रक बांधवांना २४ फेब्रुवारी जागतिक मुद्रण दिनाच्या मनःपूर्वक शुभेच्छा!!!

रवींद्र दि. जोशी

अध्यक्ष

मोबाईल : ९८२२०८२६४८

पुणे प्रेस ओनर्स असोसिएशन तर्फे भारताचा ७३वा प्रजासत्ताक दिन साजरा

गुणेश मा. आवटे
व्यवस्थापक

२६ जानेवारी 'भारतीय प्रजासत्ताक दिन', १९५० साली ह्याच दिवशी, आपण आपली राज्यघटना (constitution) अंगीकृत केली आणि यानंतर आपला देश खऱ्या अर्थाने लोकशाही प्रधान व स्वतंत्र झाला.

सालाबादाप्रमाणे यंदादेखील हा अत्यंत महत्वाचा दिवस

संस्थेकडून मोठ्या उत्साहात व आनंदाच्या वातावरणात साजरा केला गेला. कोविड-१९ ह्या साथीच्या रोगाच्या संभाव्य भीतीपोटी यंदा हा दिवस शासकीय नियमांचे तंतोतंत पालन करत मर्यादित लोकांच्या उपस्थितीत साजरा केला गेला. संस्थेच्या संचालकांच्या उपस्थितीत कार्यक्रम पार पडला.

उर्वरित वृत्त पान ८ वर...

मुद्रणकलेचा जनक : जोहान्स गुटेनबर्ग

प्रकाश आपटे

सांगली

‘मॅन ऑफ द मिलेनियम’ म्हणून ज्याच्या कार्याचा गौरव केला गेला त्या मुद्रणकलेचा जनक जोहान्स गुटेनबर्ग याच्या स्मरणार्थ २४ फेब्रुवारी हा दिवस ‘मुद्रक दिन’ म्हणून साऱ्या जगात साजरा केला जातो.

मुद्रणकलेच्या शोधापूर्वी लेखनाच्या सहाय्याने मजकूर प्रसिद्ध होत असे. प्राचीन काळात गुरुकुल परंपरेत गुरु शिष्यांना लेखनाची कौशल्य शिकवत असत. त्यानंतर वृक्षपर्णावर बोरू किंवा मोरपिसांच्या सहाय्याने गुरूंनी सांगितलेला उपदेश, धार्मिक माहिती शिष्यांद्वारे लिहिली जात असे. प्रामुख्याने धार्मिक कार्ये, धर्मप्रसार यासाठी या पद्धतीने मजकूर जतन केला जात असे. या पद्धतीत मूळ प्रत तयार झाल्यावर त्याच्या प्रती काढण्यासाठी पुन्हा लिखाणाचाच आधार घेण्यात येत असे. यामध्ये प्रचंड कष्ट व वेळ लागत असे. वाचन आणि कौशल्य मानवाच्या प्रगतीतील अत्यंत महत्वाचे टप्पे आहेत.

साधारणपणे १४व्या शतकाच्या मध्याला मुद्रणकला युरोपात अस्तित्वात येऊ लागली, असे मत आहे. परंतु त्यापूर्वी चीनमध्ये मुद्रणकला अस्तित्वात होती असे बऱ्याच जाणकारांचे मत आहे. लाकडी ठशांच्या सहाय्याने चीनमध्ये मुद्रण केले जात असे. एकाच मुद्रेच्या सहाय्याने अनेक अक्षरे तयार करून त्याची जुळणी करून मजकूर मुद्रित करता येऊ शकतो ही कल्पना मूळ धरू लागली. ही कल्पना जर्मनीमध्ये जन्मलेल्या जोहान्स गुटेनबर्ग यांना सुचली आणि १४३४-३९ या काळात त्यांनी या कलेला जन्म दिला. यामुळे जोहान गुटेनबर्ग यांना मुद्रणकलेचा जनक म्हणणे सयुक्तिक आहे.

मुद्रणकलेचा जनक :

जर्मनीतील व्हाईन आणि मेन नद्यांच्या संगमावर वसलेल्या मॅझ शहरात राहणाऱ्या, सोनारकाम करणाऱ्या कुटुंबात जोहान गुटेनबर्ग यांचा १३९८ मध्ये जन्म झाला. घरच्या व्यवसायात त्यांनी लक्ष घातले. लहानपणापासून अतिशय चौकसबुद्धी आणि कठोर परिश्रम करण्याची तयारी यामुळे जोहान गुटेनबर्ग काही ना काही प्रयोग करीत असत. त्यामुळे ते धातूकाम करणारे कुशल कारागीर बनले. धातूकामाचा विशेषतः मोठ्या पदकावर अथवा तशाच मौल्यवान दागिन्यावर लहान अक्षरे कोरण्याचा अनुभव त्यांना होता. सोनारांच्या बऱ्याच काळपर्यंत माहीत असलेल्या उठावाच्या खोदकामाचे तंत्रही गुटेनबर्ग यांना ज्ञात होते. खिळे तयार करण्यासारख्या नाजूक कामासाठी हे कौशल्य फारच आवश्यक होते. यातूनच एकाच मुद्रेच्या सहाय्याने अनेक अक्षरे तयार

करण्याची कल्पना त्यांना सुचली. त्या कल्पनेतून १४३४-३९ या काळात त्यांनी धातूच्या ठशांवर मुद्राक्षराचा (टाईपचा) शोध लावला. गुटेनबर्ग यांच्या क्रांतिकारी शोधामुळे मुद्रण व्यवसायाचा जगभर प्रसार झाला. गुटेनबर्ग यांनी अनेक पुस्तके प्रकाशित केली. फेब्रुवारी १४५५ मध्ये त्यांनी मुद्रित आणि प्रकाशित केलेले ४२ ओळींचे बायबल ही त्या काळातील अद्भुत घटना मानली गेली. या बायबलची एक प्रत पॅरिसच्या राष्ट्रीय बायबल संग्रहालयात असून त्यावर मॅझमधील सेंट स्टिफनच्या मठातील पाद्रीने २४ ऑगस्ट

१४५६ रोजी या ग्रंथाचे मुखपृष्ठ छापून त्यांची बांधणी पूर्ण केली अशी नोंद आहे. या पुस्तकामुळे गुटेनबर्ग यांना खूप प्रसिद्धी मिळाली.

गुटेनबर्ग यांच्या रूपाने एक नवी मुद्रासंस्कृती उदयास आली होती. मुद्रणकलेची लोकप्रियता वाढीस लागण्यात कारणीभूत ठरले ते गुटेनबर्ग यांचे संशोधन आणि तंत्र. १४५५ मध्ये त्यांनी प्रकाशित केलेल्या बायबलच्या लाखो प्रती खपल्या होत्या. मुद्रणकलेचा जगाच्या पटलावर आणणाऱ्या या द्रष्ट्या संशोधकाचे स्मारक जर्मनीमध्ये उभारण्यात आलेले आहे. त्यांच्या

नावाने संग्रहालयही आहे. ‘सहस्रकातील पुरुष’ या संज्ञेत त्यांची नोंद झालेली आहे. मुद्रणकलेत आज अनेक नवनवीन साधने आली. मुद्रणकला प्रगत झाली, पण या कलेच्या जनकाचे महत्त्व आणि कार्य आपल्याला नाकारता येणार नाही किंवा त्याकडे दुर्लक्ष करूनही चालणार नाही. मुद्रणकलेचा शोध, मुद्रणकलेची प्रगती, प्रकाशन आणि विक्रीचा उच्चांक असे अनेक दीपस्तंभ निर्माण करणाऱ्या द्रष्टा संशोधकाचे १४६८ मध्ये निधन झाले. २४ फेब्रुवारी हा दिवस ‘जागतिक मुद्रक दिन’ म्हणून साजरा केला जातो. या दिवशी जोहान्स गुटेनबर्ग यांचे स्मरण करण्यात येते.

गुटेनबर्ग यांनी मुद्रणाचा शोध लावून जगाला साक्षर केले. आजच्या बदलत्या काळात मुद्रणकलेच्या जनकाचे महत्त्व कमी होत नाही. पूर्वीच्या पद्धतीत हाताने खिळे जुळवून यंत्रावर छापणे, लायनो टाईप, मोनो टाईप ही कंपोज करणारी मशीन काळाच्या पडद्याआड गेली. त्याची जागा कॉम्प्युटर्स, स्कॅनर्स, इमेजसेटरनी घेतली. मशीनच्या वेगात आमूलाग्र परिवर्तन झाले. तासाला ७० ते ८० हजार छपाई करणारी वेब ऑफसेट मशीन्स आली. कॉम्प्युटर-टू-मशीनच्या या नवमाध्यमातून वेगाचे परिमाणच बदलत गेले. या साथीला फोल्डिंग मशीन्स, परफेक्ट बाइंडिंग, प्रोव्हिंगची कटिंग मशीन्स आली. जसजसे तंत्र विकसित होत जाईल तसे सर्वच क्षेत्रांत आधुनिकीकरण हे होणार आहे. प्रत्येक गोष्टीच्या, यंत्रांच्या मर्यादा

पाहून त्यात जास्तीत जास्त बदल घडवत ते अधिक वेगवान आणि अधिक दर्जेदार कसे ठरेल हे रोजच्या रोज संशोधन केले जात आहे. आजचा मुद्रण व्यवसायही त्याला अपवाद नाही. आज नवीन तंत्रज्ञान स्वीकारायचे तर मोठे भांडवल व्यवसायात गुंतवावे लागते. पण त्यासाठी आवश्यक तो तज्ज्ञ कर्मचारी वर्ग उपलब्ध होत नाही. कोणी नवीन या व्यवसायात शिकण्यासाठी तयार होत नाहीत. मुद्रण व्यवसायात 'करिअर' करण्याचा विचार नव्या पिढीने केला तर त्याने भविष्य निश्चितच उज्ज्वल ठरणार आहे. कारण येत्या काही वर्षांत 'व्हाईट कॉलर्ड' व्यवसाय म्हणून मुद्रण क्षेत्राकडे पाहावे लागणार आहे.

इलेक्ट्रो ऑप्टिक्स, कॉम्प्युटर्स, मायक्रो प्रोसेसर्स यांनी जीवनाच्या सर्वच क्षेत्रांत प्रचंड क्रांती केली आणि यातूनच मुद्रणाचा व्यवसाय पूर्वीइतका क्लिष्ट, कष्टदायक आणि मानवी शक्तीचा

अपव्यय करणारा राहिला नाही. माहिती तंत्रज्ञानामध्ये इंटरनेट, इंट्रोनेट्स वेबसाईट्स या संदेशवहनाच्या गतिमान पद्धती निर्माण झाल्या आणि वेळ, अंतर, भाषा या अडचणीही दूर झाल्या.

पुणे शहरात मुद्रण व्यवसायाला खूप मोठी परंपरा आहे. आपले सभासद असणाऱ्यांपैकी काहींची चौथी पिढीही या क्षेत्रात मोठ्या हिंमतीने कार्यरत असल्याचे दिसून येत आहे. त्यांनीही पूर्वापार चालत आलेल्या तंत्रात अत्याधुनिक यंत्राची आणि तंत्राची भर घालून नव्या युगाचा ठसठशीत ठसा मुद्रणक्षेत्रावर उमटवला आहे. आजच्या अत्याधुनिक मुद्रणक्षेत्राकडे पाहिले की, मुद्रणकलेचा जनक मानल्या गेलेल्या गुटेनबर्गचं स्मरण कायमच होत राहते हे मात्र निश्चित. सान्या जगताला साक्षर करणाऱ्या मुद्रणकलेचा जनक मानला गेलेल्या गुटेनबर्ग यांना जागतिक मुद्रक दिनानिमित्त मानाचा मुजरा.

मार्च महिन्यातील वाढदिवस

क्र.	सभासदांचे नाव	मुद्रणालयाचे नाव	जन्मदिनांक	दूरध्वनी	मोबाईल
१)	श्री. सावळे सुरेंद्र वामन	सावळे आणि कंपनी	०१/०३/१९३९	२४४७१४४०	९८२३०२६८५३
२)	सौ. निवेदिता राजनीश देसाई	वेंकटेश एंटरप्रायझेस	०२/०३/१९७३	-	९८२३२५१११६
३)	श्री. सहस्रबुद्धे पुरुषोत्तम स.	बालोद्यान प्रेस	०५/०३/१९५१	२४४४१०३४	९८२२०६९२६८
४)	श्री. लुल्ला राजेंद्र न.	आर. एस. प्रिंटर्स अँड ट्रेडर्स	०६/०३/१९६१	२४४७५१६३	९४२२००८८९१
५)	श्री. पारीख तारक मयुख	पारीख प्रिंटर्स	०६/०३/१९७२	२४४७७०७९	-
६)	श्री. जोशी तीर्थराज जयंत	श्रीकृष्ण आर्टस्	०७/०३/१९७७	२४४५२००५	९८२२०२७३९४
७)	श्री. कुलकर्णी श्रीरंग अप्पाजी	अँक्युग्राफ	०८/०३/१९६४	२५४६५४४४	९८२२६१५८५६
८)	श्री. गड्डम राजवर्धन रा.	समर्थ प्रोसेस	०९/०३/१९६०	२४४९५२१६	९४२२३०७२७९
९)	श्री. परदेशी राहूल द.	गीता मुद्रणालय	१०/०३/१९७६	२४५७८९९५	९३४११३३८८६
१०)	श्री. बर्वे वैभव गणेश	ज्ञानदा पब्लिकेशन	१३/०३/१९६५	-	९४२३५०८७९८
११)	श्री. सावंत संजय आत्माराम	इमेज सी.टी.पी.	१६/०३/१९६९	-	९४२२८८१८८४
१२)	सौ. मारुलकर पुष्पा दत्तात्रय	मंदार प्रिंटर्स	१८/०३/१९४३	२४५७८९४२	९८२३०१५२०८
१३)	श्री. फडतरे मोहन हनुमंत	वरद आर्टस्	१९/०३/१९७६	-	९८२२८२९३१३
१४)	श्री. शिंदे राजेंद्र मारुती	वरद ग्राफिक्स	१९/०३/१९८२	-	९८२३०३३०९८
१५)	श्री. गाढा खिमजी हरश्चंद्र	स्टार कॉपिअर्स	२०/०३/१९६१	-	९९२३३२२५५१
१६)	श्री. शहा नितेन मुगुटलाल	व्योमा ग्राफिक्स	२५/०३/१९६४	६६७४०८१२	९८२२०३३३८२
१७)	श्री. वालिंबे प्रभाकर शंकर	गुरुकृपा मुद्रणालय	२७/०३/१९४७	-	९८२२७९४१२४
१८)	श्री. मारणे प्रमोद तुकाराम	स्वर आय.डी.कार्डस्	२७/०३/१९८८	-	७४४७४२२७२७
१९)	श्री. कुंजीर दिलीप शंकरराव	श्रीफल बुक बाईंडिंग वर्क्स	२८/०३/१९५३	-	९४२२१६४७८८
२०)	श्री. झंवर प्रविण पितांबर	जयगणेश ऑफसेट	३०/०३/१९५९	-	९४२२००७५८२

वाटचाल... प्रिंटिंग क्षेत्रातील....

नमस्कार मुद्रक बंधू आणि भगिनीनो, गेले दोन वर्षे आपण सर्व जण कोरोना या संकटानी ग्रासलेले होतो. या संकटामुळे सगळ्यांचेच या ना त्या प्रकाराने नुकसान झालेले आहेच, यातून कोणीही सुटलेला नाही. पण कोणतीही परिस्थिती ही तशीच राहत नाही ती सतत बदलतच असते मग ती चांगली असो वा वाईट. चांगली असेल तर ती तशीच टिकावी अशी भूमिका असावी आणि वाईट असेल तर त्यातून मार्ग काढायचा प्रयत्न जरूर केला पाहिजे. मानव हा एकमेव बुद्धिजीवी प्राणी असल्याने आलेल्या संकटाशी सामना करायचे सामर्थ्य त्याचा अंगी निश्चितच असते फक्त नवनवीन युक्त्या, कल्पना, प्रयोग करण्याची म्हणजेच सतत धडपड करण्याची त्याची तयारी हवी.

आता आपले मुद्रण किंवा छपाई तंत्रज्ञान पहा ना, वाटते तितके सोपे नाही पण अवघड तर नक्कीच नाही. किती त्या प्रोसेस, असंख्य गोष्टी, एकमेकांच्या वर अवलंबून असलेले काम पण यातूनसुद्धा तावूनसुलाखून मुद्रक बाहेर पडतोच ना? लढण्याची आणि प्रयत्न करण्याची इच्छाशक्ती मात्र असायला हवी. एवढे दिव्य पार पाडूनसुद्धा ग्राहकाचे समाधान व्हायला हवे आणि नुसते समाधान होऊन उपयोग नाही त्याचा आपल्याला योग्य आणि वेळेवर मोबदला पण मिळाला पाहिजे तर आणि तरच आपले तसेच ग्राहकाचे समाधान झाले असे समजावे जे एकतर्फी कधीच असू नये.

१९९७ मध्ये डिप्लोमा इन प्रिंटिंग टेक्नॉलॉजी पूर्ण केले तेव्हा मला कधीच वाटले नव्हते की व्यवसाय करावा किंवा करू शकेन कारण घरात तशी बॅकग्राउंड नव्हती. आपला डिप्लोमा पूर्ण झाला, आता चांगल्या पगाराची नोकरी, मग लग्न, मुलबाळे इत्यादी अशीच साधी, सोपी, सरळ स्वप्न उराशी होती. मग एक-एक दिवस पुढे जाऊ लागला, वेगवेगळ्या चांगल्या ठिकाणी नोकरी करायची संधी उपलब्ध झाली. आपण जे कॉलेजमध्ये शिकलो ते प्रिंटिंग इंडस्ट्रीमध्ये कशा प्रकारे वापरले जाते हेही समजले. थोडाफार फरक तर नक्कीच होता पण अगदी असे नव्हते की आपण शिकलोय काय आणि करतोय काय?

पुण्यामध्ये आणि पुण्याबाहेर जे मोठमोठे प्रिंटेर्स होते त्यांची नावे कानावर पडत होती. तंत्रज्ञानात आमूलाग्र बदल व्हायला लागला होता. लेटरप्रेस लुप्त होण्याच्या मार्गावर होते. मास्किंग, टाईपसेट, ब्रोमाईड प्रिंट, कॅमेरा, स्कॅनर इत्यादी गोष्टी कमी होऊ लागल्या होत्या. पण हे सगळे तंत्रज्ञान कॉलेजमध्ये चांगल्या पद्धतीने शिकवले आणि वापरले गेले होते, त्याचा पुढे नक्कीच फायदा झाला. असे दिवस पुढे सरकत होते. इमेजसेटर, सीटीपी, डिजिटल प्रिंटिंग इत्यादी प्रकार जोम धरू लागले होते. पॅकेजिंगचा शिरकाव म्हणावा तितका पुण्यात झाला नव्हता.

हे सर्व अनुभवताना एक दिवस मनामध्ये वाटू लागले

तीर्थराज ज. जोशी

चिटणीस

मोबाईल : ९८२२०२७३९४

आपणदेखील व्यवसाय करून बघायला काय हरकत आहे? पण एका टिपिकल मध्यमवर्गीय कुटुंबात व्यवसाय करण्याबाबत जी मते असतात तीच मते आमच्या घरातदेखील होती. भांडवल, जागा, मशीनरी, कामगार, गिन्हाईक या सगळ्या गोष्टींचा विचार डोक्यात सतत घोंगावू लागला. खूप विचार करून नंतर निर्णय घेतला की आपल्याला जे झेपेल व जमेल तेवढेच काम करायचे. स्वप्ने खूप मोठी होती - असे असायला हवे, तसे करायला हवे. पण सगळ्या गोष्टी वेळेवर जुळून येणेदेखील तितकेच महत्त्वाचे असते. मित्रांनी, नातेवाईकांनी, हितचिंतकांनी यावर खूप चांगले मार्गदर्शक सल्ले दिले त्याचाही फायदा झाला. मात्र मनाशी एक खुणगाठ त्यावेळी बांधली होती की, व्यवसाय करणे आपल्याला नाही जमले तर परत आपली नोकरी पत्करायची. पण सुदैवाने आजवर तरी तसे झाले नाही.

मोठ्या प्रिंटिंग युनिट्समध्ये काम केल्याने प्रिंटिंग क्षेत्रातील सगळ्या गोष्टींचा चांगला अनुभव गाठीशी होता. त्यातल्या त्यात सहज, सोपे, कमी भांडवल वापरून व्यवसाय सुरू करता येईल असा एकच पर्याय समोर दिसत होता व तोच निवडला - म्हणजे बाईंडिंग, अर्थात 'मुद्रकांचे ब्युटी पार्लर' असेही त्याला संबोधता येईल! याचे कारणही तसेच आहे, कितीही छान डिझाईन असो, कितीही छान कागद वापरून प्रिंट केलेले असो, जर त्याचे बाईंडिंग सुबक नसेल तर ते प्रॉडक्ट छान दिसत नाही. त्यामुळे लोकांना वाटायला अगदी सोपा पण तितकाच अत्यंत अवघड असा प्रकार मी व्यवसाय म्हणून निवडला.

आजपर्यंत माझ्यापरीने मी अगदी मनापासून आणि चांगले काम द्यायचा प्रयत्न केला आहे आणि तेच सातत्याने करण्याचा यापुढेही नक्कीच प्रयत्न असेल. पण एक महत्त्वाची गोष्ट आवर्जून सांगायची वाटते की आपण मुद्रक म्हणून, उद्योजक म्हणून, काय काय करायला हवे, कसे असायला हवे हे खूप पाहायला आणि शिकायला मिळाले आणि अजूनही शिक्षण चालूच आहे.

पूर्वी पुण्यात एक ठरावीक प्रकारचे काम करण्यासाठीचे प्रेस प्रसिद्ध होते. प्रत्येकाचे नाव घेण्याची इथे गरज नाही. ब्लॉक मेकिंग, पॉझिटीव्ह मेकिंग, स्कॅनिंग, डाय मेकिंग, पंचिंग, फोर कलर प्रिंटिंग, बाईंडिंग, रजिस्टर बाईंडिंग, फोल्डिंग, फॉइलिंग, इत्यादी मोठमोठी चांगली कामे करणारी युनिट्स होती. काम एकमेकांना वाटून ही सर्वच युनिट्स विश्वासाने सुरू होती.

यानंतरचा एक काळ असा आला की, प्रत्येकालाच सगळेच इन-हाऊस असावे असे वाटू लागले. याचे कारण म्हणजे, कस्टमरला घाई आहे म्हणून! वेगवेगळी मशीन्स वाढली परंतु त्यामुळे कामांची कमतरता जाणवू लागली. एकमेकांमधील विश्वास कमी होऊ लागला, परिणामी स्पर्धा वाढली आणि त्यामुळे कस्टमरचा मात्र फायदा झाला.

कष्टाला मिळणारे चांगले दाम कमी होऊ लागले, किंमत कमी झाली, कारागिरांचे महत्त्व कमी झाले. या क्षेत्रातील पूर्ण माहिती अथवा शिक्षण नसलेली मंडळीही या क्षेत्रात गुंतवणूक करू लागले परिणामी कामाचा दर्जा खालावला आणि कामामध्ये राम राहिला नाही असे वाटू लागले. तसेच दुसरीकडे प्रिंटिंग तंत्रज्ञान मात्र अवकाशाला गवसणी घालत होते. पारंपरिक पद्धती अप्रचलित होऊन नवीन तंत्रज्ञान त्याची जागा घेत होते. स्पर्धा तर अधिकच तीव्र होऊ लागली. प्रत्येकाला आपले असे नवीन व वेगळे काहीतरी करून दाखवण्याची लगबग सुरू झाली.

खरे तर, आपल्या प्रिंटिंग क्षेत्रात करू तेवढे कमी आहे. नवनवीन डिझाईन करून कस्टमरला आकर्षित करण्यासाठी धडपड चालू झाली. पण हे सर्व करत असताना दराचे भान मुद्रक विसरला. आपापसात स्पर्धा करताना आपली किंमत कमी करून घेऊ लागला त्यासाठी वाटेल ते करू लागला. मुद्रकांबरोबर काम करणाऱ्या इतर

इंडस्ट्रीज म्हणजेच पेपरवाले, इंक-केमिकल्स, प्लेट, टेम्पोवाले, मेकॅनिक मंडळी, मशीन्स, इत्यादी सर्वांचे भाव वाढले पण मुद्रक मात्र तसाच राबराब राबून केवळ हमालीच करतच राहिला.

या सर्व बाबींमुळेच एकेकाळी सामाजिक पत-प्रतिष्ठा असलेला मुद्रण व्यवसाय हा नवीन पिढीला मात्र आता नकोसा वाटू लागला आहे. सर्व मुद्रक बंधूंनी वेळीच जागे व्हायला हवे. बदल निश्चितच घडायला हवा. सर्वांनी एकत्र येऊन यावर उपाय शोधायलाच हवा, काहीतरी ठोस मार्ग काढायला हवा. आजवर आपले काय चुकले याचे अवलोकन करायला हवे आणि रुळावरून घसरलेली गाडी पुन्हा एकदा डेक्कन क्वीनसारखी जोरात पळवायला हवी. हे मार्गदर्शन करण्याइतका मी नक्कीच मोठा नाही, लहान तोंडी मोठा घास घेतला असे असेल तर सर्व मुद्रक बंधूंनी माफ करा.

आपल्यातील काही मुद्रकांनी वरील सर्व बाबींमध्ये वेळीच बदल करून व योग्य पावले टाकल्यामुळे त्यांनी केलेली प्रगती खरोखरच वाखाणण्याजोगी आहे, त्यांच्याबरोबर विचारांची देवाणघेवाण करावी असे नक्कीच वाटते म्हणजे त्यातूनच भविष्यात आपल्यालाही मार्ग सापडेलच.

बाकी, 'प्रिंटर झुकेगा नहीं साला.' जय हो मुद्रक. येणारा काळ सर्वांची भरभरून प्रगती करणारा असू देत हीच ईश्वर चरणी प्रार्थना.

पुणे प्रेस ओनर्स असोसिएशन तर्फे भारताचा ७३वा प्रजासत्ताक दिन साजरा

पान ४ वरून...

१५ ऑगस्ट, २६ जानेवारी हे राष्ट्रीय दिन आपण संस्थेच्या नवी पेठ येथील, 'पुणे मुद्रण विद्यालय' ह्या वास्तूच्या आवारात साजरे करीत असतो. सकाळी ९ पूर्वी सन्माननीय संचालक मंडळ सदस्य नियोजित ठिकाणी उपस्थित होते. ठीक ९ वाजता संस्थेचे अध्यक्ष श्री. रवींद्र दि. जोशी यांच्या हस्ते झेंडावंदन करण्यात आले. यानंतर संस्थेचे मा. उपाध्यक्ष श्री. शेखर धुमाळ, मा. चिटणीस श्री. तीर्थराज ज. जोशी व इतर उपस्थित मान्यवरांच्या हस्ते राष्ट्रध्वजाचे पूजन केले गेले.

मा. अध्यक्षांनी उपस्थित सर्व मान्यवरांचे स्वागत करून त्यांच्यासोबत संवाद साधला. संस्थेकडून साजऱ्या होणाऱ्या वर्षभरातील सर्व उत्सव, सण व इतर उपक्रमांमध्ये संस्थेचे माजी व्यवस्थापक स्व. श्री. सुनिल कदम यांची उणीव प्रकर्षाने जाणवत असल्याचे मा. अध्यक्षांनी आवर्जून नमूद केले आणि याच प्रकारची भावना उपस्थित सर्व संचालकांनी व्यक्त केली.

सलग दोन वर्षे चालणाऱ्या कोविड-१९ ह्या संसर्गजन्य साथीमुळे मुद्रण व्यवसायाचे अपरिमित नुकसान झाले, सर्व स्तरावरील मुद्रक वर्गाला याचा मोठा आर्थिक फटका बसला. गेल्या काही महिन्यांपासून आपले व्यवसायचक्र सावरणाऱ्या मुद्रक बांधवांसाठी संस्थेमार्फत ह्यापुढे व्यवसाय उपयोगी वेगवेगळे उपक्रम राबविण्याचे मनोगत अध्यक्ष महोदयांनी व्यक्त केले. संस्थेच्या

पटावरील सर्व संचालकांनी आपापल्या परीने सहभाग घेऊन, पुढाकार घेऊन असे उपक्रम यशस्वी करावेत असे मतही त्यांनी व्यक्त केले. असे सर्व उपक्रम यशस्वी करण्यासाठी संस्थेकडून पुरेपूर सहकार्य व सहाय्य केले जाईल याची हमी अध्यक्षांनी दिली.

'पामेक्स' ह्या आंतरराष्ट्रीय दर्जाच्या, मुद्रण व्यवसायाशी संबंधित प्रदर्शन घेणाऱ्या संस्थेच्या अध्यक्षपदासाठी संस्थेचे अध्यक्ष श्री. रवींद्र जोशी ह्यांची निवड झाली असल्याचे मा. चिटणीस श्री. तीर्थराज जोशी यांनी जाहीर केले. तसेच पामेक्सच्या समितीत संस्थेचे ज्येष्ठ संचालक श्री. दीपक म. ढोलेपाटील यांची उपाध्यक्षपदी निवड केली गेल्याचे मा. अध्यक्षांनी जाहीर केले.

२०२३ साली मुंबईत होणारे पामेक्स प्रदर्शन यशस्वी करण्याच्या दृष्टीने संस्थेचे सर्व संचालक व पदाधिकारी पूर्ण ताकदीने सहकार्य करतील अशी शाश्वती मा. चिटणीस श्री. तीर्थराज जोशी यांनी संस्थेचे व पामेक्सचे विद्यमान अध्यक्ष श्री. रवींद्र जोशी यांना दिली. यानंतर अल्पोपहार व चहापानाचा कार्यक्रम होऊन सर्वांनी निरोप घेतला.

अशा रीतीने २६ जानेवारी २०२२ रोजी भारताचा ७३ वा प्रजासत्ताकदिन सुनियोजितपणे, आनंदाने व उत्साहात साजरा केला गेला.

प्रिंटिंग विश्व आणि विश्वाची आजची गरज

विनायक कालेकर

सारस्वत आर्टस् अँड प्रिंटस्

संपर्क : ९८९०३३६०११

शीर्षक थोडेसे आगळेवेगळे असले तरी ती आजच्या विश्वाची प्रिंटिंगची गरज ही कमी झाली असून त्याची जागा ऑनलाईन, वेबसाईट, ॲप्स, सॉफ्टवेअर यांनी घेतली आहे. प्रिंटिंग टेक्नॉलॉजीमध्ये शिकवले जाणारे मुख्यत्वे पाच विषय आता कालबाह्य होत आहेत असे वाटत आहे. स्क्रीन प्रिंटिंग, ऑफसेट प्रिंटिंग, फ्लेक्सो प्रिंटिंग, ग्रॅवीअर प्रिंटिंग व बाईंडिंग या मुख्यत्वे पाच विषयांची जागा आता हळूहळू यू.व्ही. प्रिंटिंग, सबलीमेशन प्रिंटिंग, डीजिटल प्रिंटिंग, मास्टर ऑफसेट, फ्लेक्स प्रिंटिंग, इंकजेट प्रिंटिंग, रोटर डीजिटल प्रिंटिंग, लेझर प्रिंटिंग यांनी घ्यायला सुरुवात होऊन ते आता सगळीकडे विस्तृत स्वरूपात काम करायला सुरुवात केली आहे.

सुरुवातीस प्री-प्रेसमध्ये कंपोज, ब्लॉक बनवणे, डीटीपी, फोर कलर डिझायनिंग, पॉझिटिव्ह, निगेटिव्ह काढणे असा सुरू झालेला प्रवास आता सॉफ्टवेअर व वेबसाईट डिझायनिंगपर्यंत येऊन पोहचला आहे. एखाद्या कंपनीला त्याची वेबसाईट करणे अनिवार्य झाले आहे. त्याचे कारणदेखील वैश्विक झाले आहे. आज आपण आपल्या ऑफिसमध्ये बसून त्या कंपनीची पूर्ण माहिती त्याच्या वेबसाईटवर बघू शकतो, त्यामुळे कंटेंटलॉग व ब्रोशर प्रिंटिंगचा व्यवसाय आता ९० टक्के कमी झाला आहे. अनेक ऑनलाईन व ऑफलाईन अकौंटिंग सॉफ्टवेअरमुळे बिलबुक, चलनबुक, व्हाऊचर, रिसीट, कोटेशनबुक यांचा व्यवसाय जवळजवळ संपुष्टात आला आहे. कंपनीचे हेडर फुटर मायक्रोसॉफ्ट वर्डमध्ये टाकून कित्येक कंपन्यांनी आपले लेटरहेड डायरेक्ट इंकजेट व लेजर प्रिंटरवर काढून घ्यायला सुरुवात केली आहे. यूपीआय, नेट बँकिंगमुळे चेक प्रिंटिंग कमी झाले आहे. मोबाईलमधील अनेक ॲप्समुळे कॅलेंडर, डायरी, यांचे प्रिंटिंगदेखील कमी झाले आहे.

प्रेसमधील प्रॉडक्शन काम होते जसे की प्रकाशकांची पुस्तके छापणे, शालेय व कॉलेजची स्टेशनरी प्रिंट करणे, बँका, पतसंस्था, गणपती मंडळे अहवाल, कंपनीचे ऑडिट बुक, मासिक, पाक्षिक अशा अनेक सर्व गोष्टींची जागा पीडीएफ फाईलने घेण्यास सुरुवात केली आहे. तसेच पीओडीनेदेखील याची जागा थोड्याफार प्रमाणात घेतली आहे. पोस्टर, लीफलेटची जागा आता सोशल मीडिया पोस्टने

घेतली आहे. प्रेसमध्ये सध्या पॅकेजिंग प्रॉडक्टचे अस्तित्व बऱ्यापैकी टिकून आहे.

पोस्ट प्रेसमधील बाईंडिंगची कामे हळूहळू कालबाह्य होत चालली आहेत. रोजनिशी, रजिस्टर्ड, नंबरिंग बिलबुक ह्या सर्व कामांसाठी ना कामागार मिळत, ना कामे मिळत. रेकॉर्ड बाईंडिंग ही नवीन कल्पना उदयास येऊ लागली आहे. प्रींटिंग कार्ड, लग्नपत्रिका, एनव्हलप यांची कामेदेखील संपुष्टात येण्याच्या मार्गावर आहेत.

अशा सर्व बिकट परिस्थितीत प्रिंटर बांधवांनी स्वतःला या नवीन पद्धतीत अपडेट करणे खूप गरजेचे झालेले आहे. करोडो रुपयांची मशीनरी व मॅनपॉवर लावून उभा केलेला प्रिंटिंग व्यवसाय आता कर्जाच्या ओझ्याखाली येऊ लागला आहे. भविष्यात प्रिंटिंग मशीनरी एखाद्या संग्रहालयात पाहावयास मिळणार तर नाही ना अशी भीती वाटायला लागली आहे. काळानुसार प्रत्येक प्रिंटिंग व्यावसायिकाने बदलणे खूप गरजेचे झाले आहे. ऑनलाईन गोष्टींचा विरोध करण्यापेक्षा त्या आपल्या व्यवसायास पुरक कशा ठरू शकतील याचा सारासार विचार करावा. उदरनिर्वाह करण्यासाठी प्रिंटिंग करायचे, का प्रॉफिट कमावण्यासाठी व्यवसाय करायचा हे प्रत्येकाने ठरवणे आवश्यक आहे.

आत्ताच्या महामारीच्या परिस्थितीने तर सर्व व्यावसायिकांना आपल्या स्टॅन्डर्ड ऑपरेटिंग सिस्टीम (एसओपी) मध्ये बदल करणे अनिवार्य झाले आहे. यासाठी प्रॅक्टिकल अनुभव असलेल्या योग्य मार्गदर्शकाची गरज आहे. तसेच सर्व असोसिएट मॅम्बर्सने एकत्र येऊन व्यवसाय वाढविणे योग्य ठरेल. रेटमध्ये कमी-जास्त करून काहीही प्रगती होणार नाही, पण वेळेत जॉब जर कस्टमरला देण्याचा नियम स्वतःला प्रत्येकाने लावून घेतला तर नक्कीच फायदा होऊ शकतो. तसेच फ्री-लान्सर, एजंट, ॲडव्हर्टायझिंग एजन्सीज, छोटे प्रिंटर्स, यांनाच फक्त डिलर/प्रिंटर रेट देणे स्वतःवर प्रत्येकाने बंधनकारक करवून घेतले पाहिजे. बाकी सर्व ग्राहकांना आपापल्या प्रॉफिट रेशो नुसार रेट देणे गरजेचे आहे. एकंदरीत जॉबला येणारा एकूण खर्च, प्रॉडक्शन कॉस्टिंग + २५% ते १००% ओनर प्रॉफिट असणे गरजेचे आहे. तरच येथून पुढे आपण सर्व जण या विश्वात प्रिंटिंगचे महत्त्व टिकवू शकतो.....

स्वरलता

योगेश प्रभुणे

सुरांच्या अजोड माधुर्याचे दैवी वरदान लाभलेल्या महान गायिका, स्वरसम्राज्ञी लता मंगेशकर यांच्या निधनाने भारतीय गीत-संगीतातील श्रेष्ठतेच्या एका युगाची अखेर झाली आहे. लतादीदींनी थोडीथोडकी नव्हे तर तब्बल सात दशके आपल्या गायनाने केवळ भारतीयच नव्हे तर जगभरच्या रसिकांना मोहिनी घातली. या सात दशकांत त्यांनी चित्रपट गीते, भक्तिगीते, गझल, भावगीते अशा विविध प्रकारची हजारो गाणी गायली. आज त्या आपल्यात नसल्या तरी त्यांचा स्वर कालातीत राहील आणि भावी अनेक पिढ्यांच्या मनात सुखतरंग उमटवेल यात शंका नाही.

काही व्यक्तिमत्त्वे अशी असतात की ज्यांचे वर्णन एकमेवाद्वितीय म्हणजे याआधीही कधी झाले नाहीत आणि यापुढेही कधी होणार नाहीत अशा शब्दांत करावे लागते. लता मंगेशकर हे यातीलच एक नाव. शतकातील जवळपास ७० वर्षे चित्रपट चाहते, संगीतप्रेमी आणि सर्वसामान्यांच्या मनावर अधिराज्य करणारी ही महान गायिका गेल्या ६ फेब्रुवारी २०२२ रोजी अनंतात विलीन झाली. जन्मानंतरची पहिली १२ वर्षे आणि निवृत्तीनंतरची अलीकडची ११ वर्षे वगळता सात दशके या गानतपस्विनीने देवी शारदेच्या उपासनेत कधीही खंड पडू दिला नाही.

लतादीदींचे चरित्र जितके प्रेरणादायी तितकेच त्यांचे व्यक्तिमत्त्व नेहमी शांत, स्नेहशील आणि शालीन होते. त्यांचा जन्म २८ सप्टेंबर १९२९ रोजी इंदूर येथे झाला. त्यांचे वडील मास्टर दीनानाथ मंगेशकर हे नामांकित शास्त्रीय संगीत गायक आणि संगीत नाटक अभिनेते होते. सूर आणि अभिनयाचा वारसा लतादीदींना आपल्या वडिलांकडून मिळाला. वडिलांची गायनशैली लहानपणापासून कानावर पडल्याने वयाच्या पाचव्या वर्षापासून त्यांच्यावर अभिजात गायनाचे संस्कार झाले. त्यांचे खरे नाव हेमा, परंतु वडिलांच्या नाटक कंपनीतर्फे सादर होत असलेल्या भावबंधन

नाटकातील लतिका या व्यक्तिरेखेवरून खुद्द मास्टर दीनानाथ यांनी या मुलीचे नवे नामकरण लता केले आणि पुढील संपूर्ण आयुष्यात त्या लता मंगेशकर म्हणून सुप्रसिद्ध ठरल्या.

मंगेशकर कुटुंबात लता ही सर्वात मोठी मुलगी. पाठोपाठ मीना, आशा, उषा आणि हृदयनाथ ही चार भावंडे. आई-वडिलांच्या प्रेमळ छत्रछायेत आणि खेळण्या-बागडण्यात बालपण घालवताना अचानक या कुटुंबावर आकस्मिक आघात झाला. मास्टर दीनानाथ यांचे १९४२ मध्ये अचानक हृदयविकाराने निधन झाले. यावेळी लताचे वय होते अवघे १३ पण परिस्थितीने तिला जणू प्रौढ बनवले. या संघर्षाच्या काळात मास्टर दीनानाथांचे मित्र व नवयुग चित्रपट कंपनीचे मालक मास्टर विनायक यांनी मंगेशकर कुटुंबाला धीर व आधार दिला. लताचा गोड आवाज आणि अभिनयाची अंगभूत जाण लक्षात घेऊन त्यांनी तिला ते निर्माण करत असलेल्या चित्रपटांत गाण्याची व अभिनयाची संधी दिली. पहिली मंगळागौर या चित्रपटात लताने छोटीशी भूमिका साकारली आणि 'नटली चैत्राची नवलाई' हे गीतही गायले. पुढे अभिनयापेक्षाही त्यांचा ओढा गाण्याकडे वाढला आणि सुरू झाला एका जिद्दीचा प्रवास.

मास्टर विनायकांची कंपनी मुंबईत स्थलांतर झाली त्याबरोबर लताही मुंबई महानगरीत आली आणि येथील संगीत विश्वात आपले स्थान निर्माण करण्यासाठी धडपडू लागली. या काळात ती भेंडीबाजार घराण्याचे गायक उस्ताद अमान अली खान यांच्याकडे शास्त्रीय संगीताचे पुढील धडे गिरवू लागली. मास्टर विनायक यांच्या निधनानंतर संगीत दिग्दर्शक गुलाम हैदर यांनी या मुलीतील गुण व बुद्धिमत्ता ओळखून तिला चित्रपट गीते गाण्याच्या संधी मिळवून देण्यासाठी प्रयत्न सुरू केले. 'शहीद' चित्रपटाचे निर्माते शशधर मुखर्जी यांच्याकडे ते लताला घेऊन गेले आणि ओळख करून दिली. 'या मुलीचा आवाज फार पातळ आहे', असे म्हणत शशधर यांनी तिला गाणे देण्यास नकार दिला. गुलाम हैदर यांना लताच्या आवाजावर इतका विश्वास होता, की ते संतापून शशधर यांना म्हणाले, की पुढच्या काळात निर्माते आणि दिग्दर्शक आपल्या चित्रपटांत गाणी गावीत म्हणून या मुलीच्याच पाया पडतील. त्यांचे ते आत्मविश्वासपूर्ण उद्गार नियतीने आणि खुद्द लताने पुढे खरे ठरवले.

कारकीर्द सुरू केल्यानंतर अखेर पाच वर्षांनी लताला १९४८ मध्ये पहिले यश मिळाले. गुलाम हैदर यांनी संगीतबद्ध केलेले 'मजबूर' चित्रपटातील 'दिल मेरा तोडा' हे गाणे लताने गायले. तो चित्रपट लोकप्रिय ठरला आणि सोबत गायिका लताही. पण यामुळे सर्वकाही सोपे झाले असे नाही. दोन गोष्टी लताच्या प्रवासात अडथळे ठरत होत्या. त्या काळातील प्रसिद्ध गायिका नूरजहाँ यांच्या शैलीची छाप असल्याने लताची सुरुवातीची गाणी त्याच धाटणीची होती, शिवाय हिंदी चित्रपट सृष्टीत उर्दूचा मोठा प्रभाव होता आणि लताला तर उर्दू लहेजात शब्दोच्चार जमत नव्हते. यावरून तिला उपरोधिक शेर ऐकावे लागले. या दोन्ही त्रुटी लताने प्रयत्नपूर्वक दूर केल्या. तिने नूरजहाँ यांची शैली पुसून टाकली व ती तिच्या नैसर्गिक

मोकळ्या गळ्याने गाऊ लागली. दुसरीकडे तिने शफी नावाच्या उर्दू शिक्षकाकडून त्या भाषेतील शब्दोच्चार प्रयत्नपूर्वक आत्मसात केले.

वर्ष १९४९ मध्ये महल या चित्रपटातील 'आयेगा आनेवाला' हे गाणे लताने गायले आणि ते रसिकांना बेहद पसंत पडले. येथूनच पुढे सुरू झाला लता मंगेशकर या सप्तसुरांचा अविरत प्रवास. १९५० पासून पुढील प्रत्येक दशकात लतादीदींच्या गाण्यांनी रसिकांच्या मनावर अमीट छाप उमटवली. साडेतीन सप्तकांत सहज संचार करणारा मधुर आवाज, स्पष्ट शब्दोच्चार, मोकळा गळा, स्वराचे अचूक वजन आणि संगीत अलंकारांचा प्रभावी वापर या वैशिष्ट्यांमुळे त्यांचे प्रत्येक गाणे श्रवणीय व मनात रुंजी घालणारे ठरले. लतादीदींनी आजवर अनेक भारतीय भाषांत गाणी गायली आहेतच, परंतु इंग्रजी, रशियन, डच व स्वाहिली अशा परकी भाषांतही सहजतेने गाणी सादर केली. एखाद दुसरा अपवाद वगळता सर्व पिढ्यांतील गायक व संगीतकारांसमवेत त्यांनी काम केले.

लतादीदींना भारत सरकारने भारतरत्न हा सर्वोच्च नागरी सन्मान देऊन गौरवले. चित्रपट सृष्टीतील अत्यंत प्रतिष्ठेचा दादासाहेब फाळके पुरस्कारही त्यांना मिळाला. फ्रान्सचा सर्वोच्च नागरी सन्मानही त्यांना प्राप्त झाला. त्याखेरीज चित्रपट सृष्टीतील अनेक पुरस्कारांच्या त्या मानकरी ठरल्या, पण या सर्वांपेक्षाही एक सर्वोच्च सन्मान रसिकांनी त्यांना बहाल केला तो म्हणजे आपल्या मनातील अढळ स्थान. गानसम्राज्ञी म्हणजे केवळ आणि केवळ लता मंगेशकर हे समीकरण अतूट आहे.

लतादीदी केवळ पार्श्वगायिका म्हणूनच अव्वल नव्हत्या तर त्यांचा स्वभावही नेहमीच लोकप्रिय, शालीन, प्रयोगशील आणि निगर्वी राहिला. त्यांनी स्वतः चार चित्रपटांची निर्मिती केली. आनंदघन या नावाने संगीत दिले. फोटोग्राफी, प्रवास व वाहन चालवण्याचा छंद जोपासला, समाजाला उदंड हस्ते मदत केली, अनेक होतकरू गायकांना पुढे आणण्यात पुढाकार घेतला. चित्रपट गीतांइतकीच त्यांची भावगीते आणि भक्तीगीतेही प्रचंड लोकप्रिय ठरली. आजही संत ज्ञानेश्वरांची पसायदानसारखी विश्वप्रार्थना ऐकावी ती लतादीदींच्या आवाजात, संत तुकाराम महाराजांचे, संत मीराबाईंचे अभंग ऐकावेत ते लतादीदींच्याच आवाजात. स्वामी विवेकानंदांनी वापरलेले 'आत्मिक दैवत्त्वाचा आविष्कार' (मॅनिफेस्टेशन ऑफ द डिव्हायनिटी विदीन) हे शब्द लतादीदींसाठी चपखल ठरतात. त्यांचा स्वर ऐकताना जणू दैवी अनुभूती येते.

लतादीदींच्या निधनामुळे एक युग अस्तमान झाले आहे आणि भारताला लाभलेला अमूल्य सांगीतिक ठेवाही हरपला आहे. काळ पुढे जात असला तरी काही गोष्टी, काही नावे अजरामर राहतात. दीदींच्या व्यक्तिमत्त्वाचे यथार्थ वर्णन त्यांच्याच एका गाण्यांच्या शब्दांत आहे.

दिन ढले जहाँ रात पास हो

जिंदगी की लौ उंची कर चलो

याद आएँ गर कभी जी उदास हो

मेरी आवाज ही पहचान है...

भावपूर्ण
श्रद्धांजली

बुलंद भारत की बुलंद तस्वीर...

हमारा बजाज

प्रज्ञा जांभेकर

Every man dies, not every man really lives.

- William Wallace

१९८९ मध्ये 'हमारा बजाज' जिंगलचा वापर ऑटोमोबाईलच्या जाहिरातीसाठी केला गेला आणि याच जाहिरातीनं, केबल टीव्ही घराघरात पोहचण्यापूर्वीच्या भारतीय मनाची कल्पनाशक्ती अचूक हेरली. त्याचमुळे ती लोकप्रियही ठरली आणि तिला आयकॉनिक दर्जाही प्राप्त झाला. ही जाहिरात आणि सशक्त

राष्ट्राचं चित्र समानार्थी ठरलं आणि या ब्रँडमागची अनोखी व्यक्ती होती उद्योगपती राहुल बजाज.

बुलंद भारत की बुलंद तस्वीर... हमारा बजाज ही एक प्रतिष्ठित जिंगल जाहिरात आहे. १९८० आणि १९९० च्या दशकात, बजाज चेतक या स्कूटर वरून ये-जा करणारा मध्यमवर्गीय

माणूस हे बहुतेक भारतीय रस्त्यांवर दिसणारं एक सामान्य दृश्य झालं होतं. मध्यमवर्गीयांच्या दैनंदिन प्रवासाबरोबरच तरुण, रोमॅंटिक जोडपीही फिरायला जाताना याच स्कूटरचा सर्वात जास्त वापर करायची. त्याचमुळे भारतात आर्थिक उदारीकरणाचे वारे वाहण्यापूर्वीच मध्यमवर्गीयांच्या आकांक्षांशी ही जाहिरात जोडली गेली. त्यात सामान्यांच्या भावना गुंतल्या, त्यांचा आवाज प्रतिध्वनित झाला. बजाज चेतक स्कूटर जेव्हा मध्यमवर्गीय भारतीय कुटुंबांसाठी महत्त्वाकांक्षेचं प्रतीक बनली, तेव्हा 'हमारा बजाज' ट्यून त्यांच्या चांगल्या भविष्यासाठी आशेचा किरण ठरली.

उद्योजक

राहुल बजाज यांचा जन्म १० जून १९३८ रोजी कलकत्त्यात झाला. त्यांचे आजोबा जमनालाल बजाज यांनी १९२६ मध्ये बजाज ग्रुपची स्थापना केली. राहुल यांनी व्यावसायिक हितापेक्षा सामाजिक हितालाच कायम प्राधान्य दिलं. ज्याची सुरुवात त्यांचे आजोबा जमनालाल बजाज यांनी स्वातंत्र्य चळवळीत सहभाग घेऊन केली होती. दिल्लीतील सेंट स्टीफन्स कॉलेजमधून राहुल यांनी पदवी घेतली. त्यानंतर अमेरिकेतील हार्वर्ड बिझनेस स्कूलमधून एमबीए करून राहुल यांनी त्यांचे वडील कमलनयन बजाज यांच्या टीममध्ये उपमहाव्यवस्थापक म्हणून कारकिर्दीची सुरुवात केली आणि १९६८ मध्ये वयाच्या ३० व्या वर्षी ते सीईओ बनले.

पुण्यापासून १५ किमी अंतरावर असलेल्या आकुर्डी इथं बजाज ऑटो लिमिटेडच्या समूहात राहुल बजाज दाखल झाले तेव्हा हा परिसर पूर्णपणे जंगलानं वेढला होता. तरीही दक्षिण मुंबईतील सुखासीन जीवनाला तिलांजली देत ते आकुर्डीला आले. तिथं त्यांच्या घरात नियमितपणे साप यायचे.

पदभार स्वीकारल्यानंतर राहुल बजाज यांनी समूहाला विकासाच्या मार्गावर नेलं.

जीवन विमा, गुंतवणूक आणि ग्राहक वित्त, गृहोपयोगी उपकरणं, विद्युत दिवे, पवन ऊर्जा, विशेष मिश्र धातू आणि स्टेनलेस स्टील, साहित्य हाताळणी उपकरणं आणि प्रवास या क्षेत्रांमध्ये विविधता आणली. भारत बंदिस्त अर्थव्यवस्थेतून उदारीकरणाकडे जाण्याच्या काळात त्यांनी बजाज ब्रॅंडला जागतिक बाजारात घट्ट पाय रोवायला चालना दिली. १९९०च्या उत्तरार्धात बजाज ऑटोच्या स्कूटर्सना आव्हान देणाऱ्या जपानी मोटारसायकल उत्पादकांच्या स्पर्धेपासून बचाव करताना कंपनीला आपलं उत्पादन वाढवण्यासाठी त्यांनी प्रवृत्त केलं. त्यांच्या नेतृत्वाखाली समूहाची प्रमुख कंपनी असलेल्या बजाज ऑटोची उलाढाल केवळ ७.२ कोटी रुपयांवरून १२ हजार कोटींवर पोहोचली आणि स्कूटर्स या फर्मच्या मुख्य आधार बनल्या. २००८ मध्ये त्यांनी बजाज ऑटोचं तीन युनिट्समध्ये विभाजन केलं - बजाज ऑटो, बजाज फिनसर्व्ह आणि एक होल्डिंग कंपनी. राहुल बजाज यांची मुलं राजीव बजाज आणि संजीव बजाज आता अनुक्रमे ऑटो आणि फायनान्स कंपन्या सांभाळत आहेत.

निर्भय आणि स्पष्टवक्ते

एक मोठे उद्योगपती एवढीच राहुल बजाज यांची ओळख नव्हती तर हा माणूस धाडसीही होता. सरळ आणि स्पष्ट बोलणारे राहुल बजाज त्याचमुळे वेगळे उठून दिसत. परमिट राजच्या काळात त्यांनी बजाज समूहासाठी फक्त दुचाकी आणि तीन चाकी वाहनांचा ब्रॅंड तयार केला नाही तर आजच्या काळातही काही उद्योगपतीच बोलू शकतील असं बोलण्याची हिंमत दाखवली.

१९८० च्या दशकात राष्ट्रीय स्तरावर एक व्यावसायिक नेता म्हणून त्यांचा उदय झाल्यानंतर त्यांनी दिल्लीतील राजकीय वर्तुळातील मित्रांना पाठबळ दिलं. महाराष्ट्रातील नेत्यांच्या, विशेषतः शरद पवार यांच्या ते जवळचे होते. मात्र त्यांनी कधी सत्तेतील लोकांना खूश ठेवण्याचा प्रयत्न केला नाही. उलट सरकार आणि न पटलेल्या धोरणांवर अनेकदा जाहीर टीका केली. १९९३ मध्ये तत्कालीन अर्थमंत्री मनमोहन सिंग यांच्याकडे आर्थिक उदारीकरणानंतर परदेशी कंपन्यांकडून देशांतर्गत व्यवसायाला निर्माण झालेल्या धोक्याबद्दल राहुल बजाज यांनी चिंता व्यक्त केली होती.

२००५ मध्ये राहुल बजाज यांनी बजाज ऑटो कंपनीची धुरा मुलगा राजीव बजाज यांच्याकडे सोपवायला सुरुवात केली होती. राजीव व्यवस्थापकीय संचालक बनले आणि त्यांनी कंपनीला खऱ्या अर्थानं जागतिक ऑटोमोबाईल क्षेत्रात एका नव्या उंचीवर नेऊन ठेवलं. तथापि, २००९ मध्ये जेव्हा राजीव यांनी बजाज ऑटोचं लक्ष स्कूटरऐवजी मोटारसायकलींकडे वळवण्याचा निर्णय घेतला तेव्हा राहुल बजाज यांची निराशा लपली नाही. मला वाईट वाटलं आणि मी दुखावला गेलो आहे असं त्यांनी जाहीरपणे सांगितलं. तोडगा हा नेहमी भावनापेक्षा तर्कातून निघाला पाहिजे, असं मत त्यावेळी राजीव यांनी व्यक्त केलं होतं.

जून २००६ मध्ये बजाज राज्यसभेवर निवडून गेले आणि २०१० पर्यंत ते सदस्य राहिले. नोव्हेंबर २०१९ मध्ये इकॉनॉमिक टाईम्सना मुंबईत आयोजित केलेल्या एका कार्यक्रमात त्यांचा स्पष्टवक्तेपणा समोर आला. गृहमंत्री अमित शाह, अर्थमंत्री निर्मला सीतारामन आणि वाणिज्य मंत्री पियुष गोयल यांच्या उपस्थितीत त्यांनी सरकारच्या काही निर्णयांबद्दल टीका केली.

हे भीतीचे वातावरण, हे नक्कीच आमच्या मनात आहे. तुम्ही (सरकार) चांगले काम करत आहात; आणि असे असूनही, आम्ही तुमच्यावर टीका केली तर तुम्ही त्याचे कौतुक कराल असा विश्वास नाही. असं राहुल बजाज यांनी तिथं स्पष्टपणे म्हटलं होतं.

इतर

अनेक विद्यापीठांकडून मानद डॉक्टरेटसह त्यांना पद्मभूषण या खिताबाबरोबरच अनेक पुरस्कार मिळाले होते. आजपर्यंत, १९७९-८० आणि १९९९-२००० या दोन टर्मसाठी इंडस्ट्री चेंबर CII चे अध्यक्ष असणारे ते एकमेव आहेत.

त्यांनी इंडियन एअरलाइन्सचे चेअरमन आणि इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी, बॉम्बेच्या बोर्ड ऑफ गव्हर्नर्सच्या अध्यक्षसह इतर अनेक पदं भूषवली. ते इंटरनॅशनल बिझनेस

कौन्सिल, वर्ल्ड इकॉनॉमिक फोरमचे माजी अध्यक्ष आणि हार्वर्ड बिझनेस स्कूलच्या दक्षिण आशिया सल्लागार मंडळाचे माजी सदस्यदेखील होते. याशिवाय ते वॉशिंग्टन डीसी येथील ब्रुकिंग्स संस्थेच्या आंतरराष्ट्रीय सल्लागार परिषदेचे माजी सदस्य होते. त्यांनी बजाज ग्रुप ऑफ कंपनी आणि जमनालाल बजाज फाउंडेशनसह धर्मादाय ट्रस्टच्या CSR उपक्रमांचं नेतृत्व केलं.

तिसऱ्या क्रमांकाचे श्रीमंत

बजाज समूहासाठी वित्त व्यवसायाची निर्मिती हा आणखी एक मैलाचा दगड आहे. २००७ पर्यंत फायनान्स व्यवसायाला फारसं अस्तित्व नव्हतं. बजाज ऑटो कंपनी रोखीनं समृद्ध असल्यानं तिच्याकडे बजाज ऑटो फायनान्स नावाची वित्तपुरवठा करणारी शाखा होती. या शाखेनं ग्राहकांना दुचाकी खरेदीसाठी कर्ज दिलं.

कर्ज देणारा हा व्यवसाय बजाज ऑटोपासून डीलिंग करण्याचा निर्णय हा गेम चेंजर तर होताच पण तो त्यांच्या आयुष्यातील सर्वात कठीण आणि सर्वात यशस्वी निर्णय होता, असं राहुल बजाज म्हणाले होते. राहुल बजाज कधीही संपत्तीच्या मागे लागले नाहीत, पण बजाज समूहाचं मूल्य आज शेअर बाजारात साडेआठ लाख कोटी रुपये आहे. संपत्तीच्या बाबतीत, बजाज कुटुंब मुकेश अंबानी आणि गौतम अदानी यांच्यानंतर देशात तिसऱ्या क्रमांकावर आहे.

राहुल बजाज यांच्या निधनानंतर त्यांचे चिरंजीव राजीव बजाज यांनी आपल्या व्हॉट्स अप स्टेटसवर एक वाक्य टाकलं, All men die, not all men truly live. राहुल बजाज यांच्या निधनानं त्या अर्थानं एका युगाचा अंत झाला आहे, असं म्हटल्यास वावरां ठरणार नाही.

एप्रिल महिन्यातील वाढदिवस

क्र.	सभासदांचे नाव	मुद्रणालयाचे नाव	जन्मदिनांक	दूरध्वनी	मोबाईल
१)	श्री. जोशी अनंत विश्वनाथ	साहित्य मुद्रणालय	०२/०४/१९५०	२४४७१७७१	९९२३१७५५८०
२)	श्री. श्रोत्री अतुल विभाकर	एन.आर. एंटरप्रायझेस	०३/०४/१९६९	-	९४२२०३१७७०
३)	सौ. देशपांडे दिपा अमोल	अमोल असोसिएट्स	०३/०४/----	२४४४०३४२	९८२३०९८०९८
४)	श्री. चराटकर मयूर बाळकृष्ण	गजानन स्क्रीन प्रिंटर	०४/०४/१९७२	-	९४२२५०५०३४
५)	श्री. पवार प्रविण भगवानराव	साई एंटरप्रायझेस	०७/०४/१९७६	२४४६७८२१	९८२२११५०९८
६)	सौ. जातेगावकर सविता राजेश	सविता एंटरप्रायझेस	०७/०४/१९६९	२४४८३८७९	९८२२८७६६२९
७)	श्री. आंबवले राजेश माधव	प्राजक्ता बाईडर्स	०८/०४/१९६७	२४४४०१६६	९४२२३०६८७५
८)	सौ. गुजराथी मोना अजय	अजय एजन्सीज	१२/०४/१९६५	२४१२५३३३	९६५७२७२७२७
९)	श्री. कोठावळे अनंत विठ्ठल	साईकृपा बुक बाईंडिंग वर्क्स	१५/०४/१९४७	२४४५१९५४	९७६३७०४४८०
१०)	श्री. भूमकर दीपक दत्तात्रय	दीपक मल्टी ऑफसेट	१५/०४/१९६६	-	९८२२३१०३१४
११)	श्री. कुलकर्णी निनाद र.	सन ग्राफिक्स	१८/०४/----	४१२११९५५	९८२३२६५५५४
१२)	श्री. कडू संतोष भागुजी	प्रथमेश एंटरप्रायझेस	२१/०४/१९७६	-	८४२१६०८०००
१३)	श्री. जोशी दिगंबर वासुदेव	श्री जे प्रिंटर्स प्रा. लि.	२५/०४/१९३५	२४४७३२६९	९८८१०६००५७
१४)	श्री. भारताल प्रशांत रमेश	चित्रभारती प्रोसेसर्स	२७/०४/१९६९	२४४०५३५३	९८२२८२९६९६
१५)	श्री. होले सुरेश गंगाराम	सुरेश प्रिंटर्स	३०/०४/१९६२	-	९४२२३०१००६
१६)	श्री. सावंत संदीप जनार्दन	संजना ग्राफिक आर्ट	३०/०४/१९७०	-	९९२२९१३४०२
१७)	श्री. कव्हर दिनेश नारायण	सुमन ग्राफिक्स	३०/०४/१९८७	-	९७६२०५८७०५

कर्म करा, फळाची अपेक्षा करू नका

श्री. तारक मयूर पारीख

ज्युपिटर पेपर मार्ट, पुणे.

मोबाईल : ९८२२०३२९९६

ई-मेल : paperbarons@yahoo.com

कोणालाही अपयशी व्हायचे नसते. ते कोणाचे ध्येय नसतेच. यशप्राप्ती हाच प्रत्येकाचा ध्यास असतो. मात्र त्याच वेळी हेही लक्षात घेतले पाहिजे, की केवळ यश मिळवणेच महत्त्वाचे नाही, तर ते प्राप्त करण्यासाठी जे परिश्रम घेतले जातात, प्रयत्न केले जातात ते त्यापेक्षा अधिक महत्त्वाचे असतात.

प्रयत्न

टीव्हीवरील जाहिरातीत प्रख्यात फुटबॉलपटू लिओनेल मेस्सीने एक अत्यंत महत्त्वाची गोष्ट सांगितली आहे. तो म्हणतो, 'माझे आजचे जे काही यश दिसतेय त्यामागे १७ वर्षे आणि ११४ दिवसांची तपश्चर्या आहे.' केवळ मेस्सीस कशाला? आपल्या सभोवती जी कोणी माणसे आपापल्या क्षेत्रात यशस्वी झाली आहेत. त्या सगळ्यांचे म्हणणे यापेक्षा वेगळे असणार नाही. मात्र एक गोष्ट आपण नेहमी विसरतो... किंबहुना ती कायमस्वरूपी लक्षात ठेवली पाहिजे, ती म्हणजे यश असो वा अपयश हे दृश्य परिणाम आहेत. त्याच्या मागे धावण्यात एका बाबीकडे आपले कायम दुर्लक्ष होते. ती बाब म्हणजे एखादे ध्येय साध्य करण्यासाठी केलेले प्रयत्न.

जिद्द, समर्पण, शिस्त आणि ध्यास

यशप्राप्तीसाठी बुद्धिमत्ता आणि काही वेळा भाग्य महत्त्वाची भूमिका बजावते. मात्र त्याहीपेक्षा महत्त्वाचे आणि आवश्यक असते तुमची जिद्द. दृढनिश्चय, समर्पण, शिस्त आणि ध्येयसिद्धीचा ध्यास. एखाद्या गोष्टीची तयारी करण्यासाठी लागणारा कालावधी किंवा त्याच्या प्रशिक्षणाचा अवधी म्हणू या आणि त्याची पद्धत यावरच अंतिम निकाल अथवा यश अवलंबून असते. साध्य प्राप्तीसाठी तुम्ही किती प्रयत्न केले, त्यात स्वतःला किती झोकून दिले यावरच तुम्हाला प्राप्त झालेल्या यशाचा आनंद निर्धारित होत असतो.

एखादा दहावी-बारावीचा विद्यार्थी असो वा स्पर्धा परीक्षेची तयारी करणारा परीक्षार्थी असो, त्याला किती गुण मिळणार याची त्याला बऱ्यापैकी कल्पना असते. ती कशी असते कारण आपण किती अभ्यास केलाय आणि परीक्षेत काय लिहिलेय याची त्याला जाण असते. त्याने केलेली अपेक्षा आणि मिळालेले गुण यात थोडाफार फरक पडतो.

यशाची फळे चाखता येतील

यशोशिखर गाठायचे असेल तर अगोदर स्वतःच्या भयावर, नैराश्यावर मात करावी लागेल. स्वतःच्या क्षमतेवर, कर्तृत्वावर विश्वास ठेवावा लागेल. अपयशाने विचलित होता कामा नये. उलट अपयश हा तर यशाच्या मार्गातील एक टप्पा आहे, असे मानले पाहिजे. त्यामुळे एखादी बाब साध्य करण्यासाठी जे प्रयत्न करत आहात, त्यांचा किंवा त्या तयारीच्या प्रशिक्षणाच्या अवधीचा आनंद घ्यायला हवा. तसे केले तर मिळालेले यश कितीही असो, त्याकरता घेतलेल्या कष्टाचा, प्रयत्नांचा आनंद तुम्हाला खऱ्या अर्थाने उपभोगता येईल. त्या यशाची फळे चाखता येतील.

शिकत रहा

सतत शिकण्याची व त्याचा उपयोग करण्याची कला अंगी असणे ही आणखी एक महत्त्वाची बाब आहे. या संदर्भात रॉजर फेडररचे उदाहरण बोलके आहे. किमान २० वेळा ग्रँड स्लॅम जिंकूनही आपले स्थान अबाधित राखण्यासाठी त्याला आजही नियमित सराव करावा लागतो. केवळ फेडररच कशाला, सचिन तेंडुलकर किंवा अन्य कोणीही घ्या. आज आपण आहोत ते स्थान टिकवण्यासाठी सातत्याने सराव करत राहणेच अपरिहार्य आहे. तसे करत राहिलात तर दरम्यानच्या काळात तुम्हाला अनेक नव्या गोष्टी शिकायला मिळतात. त्यामुळे नवे काही शिकायचे असेल तर त्याकडे पाठ करू नका, निरुत्साह तर अजिबातच नको. शिकत रहा आणि सराव करा. शेवटी मला एवढेच म्हणायचे आहे की यश अथवा अपयश ही केवळ उपभोगे आहेत व तात्कालिक आहेत. सगळ्यात महत्त्वाचे काही जर असेल तर त्यापर्यंत पोहोचण्यासाठी आणि ते साध्य करण्यासाठी तुम्ही विकसित केलेली प्रक्रिया अन् केलेले प्रयत्न!

IT SECURITY – INTERNET SECURITY – CYBER SECURITY – INTRODUCTION

– Nitin Patil
ITARIUM

France's greatest writer and philosopher once wrote “**Common sense is not so common**”. It is similar case when we think about internet or IT security. We all know that security is of utmost importance when protecting our valuable assets, be it our nation, house, land, body, health, wealth etc. Similarly, I think in today's modern/smart digital world our IT assets like computers, laptops, mobiles, network, storage, smart devices, accounts, emails, personal data, systems, business records are equally important and protecting them is vital.

How do we really do it? It is simple, the way we protect our other assets by preventing un-authorized access, putting a proper control shield and by even stopping the attacker at the entry level. In short “policing”. In some cases, if someone gets access to your assets, we need to have a proper solution to remove those threats from damaging further. Regular security checks, audits are required to stay on top.

In the current pandemic situation, IT (Information Technology - Use of computer and related techniques to work with the data or information to obtain desired product or service.) is a key to success. We are trying to bring lot of automation to our day to day personal or business activities and processes, focusing on digitization, using online (connected to the internet) solutions, and developing lot of hardware and software SMART solutions. In short, trying to adapt the remote options to work seamlessly.

Now we know what is IT security, let's try and understand how do we secure our IT assets: Devices, Network (connected devices), Data and Systems.

Firewall :

As the name suggests the fireproof wall acts as a barrier to prevent the fire from reaching one side to enter into another side.

In case of IT, firewall is a hardware or software solution that protects your internal network, devices and data from unauthorized (without permission)

outside access(internet). It checks/inspects incoming and outgoing network traffic, controls and protects the undesirable.

You might think that what will happen if someone gets access to our network, devices or data. Ohh... you don't want know J. It can bring down your network, corrupts your computer systems and data, expose your internal IT system to rest of the world and even can use them for illegal activities. In short, it can kill your IT system.

Anti-virus/ Device-End Point Security:

The way Corona virus gets into human body, infects, corrupts, transmits and sometimes kills.

Similarly, the computer virus is a malicious software program that gets in to your computer, mobile or any smart device and infects, corrupts, transmits and sometimes kills the device. Think how the virus can get into your system; through USB/Pen drive, storage device, network, file-sharing software, unknown applications, browsers through un-solicited pop-up, spam emails and advertisement messages.

As the vaccine works to protect us from virus, similarly, the anti-virus or end-point security software protects our devices from such threats.

Similarly, Malware, spyware, ransomware, bots, worms, loggers are few other malicious programs that are threat to your systems and data.

Data, Application Security:

You should have clear idea and control over the data residing in your computer or IT systems and appropriate security measures in place during transmission.

The way we put locks to our house/valuable assets, you must lock or keep your data and applications password/OTP/PIN protected. However, if someone gets an access to your key, your lock won't help you. The same way security of your password and OTP is critical to safeguard your data and applications. We hear lot of frauds and cybercrimes due to loss or sharing of this highly confidential information. We must set complex password, change password frequently, try to add multiple layer security with the help of mobile, location, bio-metric (fingerprint, face-recognition, retina scanning) options.

Since data is stored electronically, there is always a chance of corruption, failure, loss. It could be victim of natural or man-made disasters. We must create back-ups and store multiple copies of the data for recovery. You should have a proper back-up, recovery strategy and solution.

Our sensitive and confidential information gets exposed during the transmission as well, hence we need to make sure our network, Wi-Fi, Bluetooth channels are also secured. We must enable tight security options and make sure that no one else gets access to your data during transmission.

In case of doing any on-line transactions or accessing banking, financial websites, double check your browser address bar link (URL) that you are visiting to the right official-legitimate websites.

Otherwise you can be victim of phishing attacks, where you would end up using and sharing the information with fake, modified, look alike, dummy website or application that is not legitimate and created to fool you. Such phishing attacks are carried out by sending SPAM (unwanted, unsolicited, junk, bulk) emails, text messages or using social media apps.

You must pay attention to browser warning messages and check the websites you visiting are secured using "https". HTTPS ensures that your data is transmitted in encrypted format instead of clear text.

Now a days due to wide use of on-line options and in-person/offline restriction, almost everyone has some or the other need to use the internet enabled application for day to day activities (online-schooling, education, shopping, consultancy, professional services, maps, music, streaming, gaming, banking, investment, billing, social networking, dating etc.). It is difficult to control who would need access and right to use these services. This leads to lot of productivity loss and access to unwanted information. Putting parental control, keeping eye on such activities is a humongous ask. There are more sophisticated ways to enable need basis access and filtering them based on the objectionable content, block such websites/applications those are not needed or do not wish to have access to.

As we continue with our IT journey, the use of internet would increase and eventually will become integral part of life. The more we use, the threats will also increase and we need to stay ahead in the game. Securing our interest must be always on our topmost priority. We need to look for Comprehensive Security Solution that helps. **Stay alert, stay safe, keep learning!**

श्री. रवींद्र जोशी
अध्यक्ष
पामेक्स २०२३ समिती

हार्दिक अभिनंदन!

मा. श्री. रवींद्र जोशी, अध्यक्ष दि पूना प्रेस ओनर्स असोसिएशन यांची मुंबई येथे होणाऱ्या **पामेक्स २०२३** या जागतिक प्रदर्शनाच्या आयोजनासाठी अध्यक्ष म्हणून निवड झाली आहे.

या पदासाठी प्रथमच आपल्या असोसिएशनला प्रतिनिधित्व मिळाले आहे. तसेच याच पामेक्सच्या समितीत **मा. श्री. दीपक ढोले-पाटील** यांची उपाध्यक्षपदी निवड झाली आहे.

दि पूना प्रेस ओनर्स असोसिएशनचे सर्व कार्यकारी मंडळ व सभासदांच्या वतीने **मा. श्री. रवींद्र जोशी आणि मा. श्री. दीपक ढोले-पाटील** यांचे हार्दिक अभिनंदन!

श्री. दीपक ढोले-पाटील
उपाध्यक्ष
पामेक्स २०२३ समिती

Who will drink the POISON?

Amit J Kothari
Cell : 9890068887

Legends say that – the Gods and Demons were constantly fighting and killing each other. They called truce and decided to churn the ocean to bring forth the ‘elixir of life’ so called as ‘amrutha’ to become immortals and hence fight peacefully without worrying about death.

Initially when they started churning the ocean, instead of ‘amrutha’ a deadly poison named ‘halahal’ came out in huge quantities, which had the potential to destroy life. Scared, Gods went to Shiva and asked for help. Without blinking an eyelid, Lord Shiva drank the poison. Seeing this Parvati immediately rushed and grabbed Shiva’s neck so that it didn’t go down his throat hence into his body. That’s the reason why Shiva throat is always blue and he is therefore called – ‘Neelkanth’ – the One with blue throat!

In our lives too, we need to ask this question especially in relationships. Ofcourse it does not mean verbatim, but something similar. When things are not going fine in relationships, which matter to us, one person has to drink the poison. Meaning – one person has to take a step back to get things back on track. I say ‘poison’ because taking an initiative to resolve a conflict is a bitter pill to swallow. It hurts the ego big time!

In relationships, here is how to drink the poison – saying (and meaning) sorry, keeping mum and not wanting to give it back to prove your point, listening patiently, taking the initiative and talk out the issues, giving a hug, putting arm around the shoulder, writing an sms / whatsapp message, sending an appreciation note, going for a dinner, and similar. The idea is to do something that will move towards resolving the issue at hand. If both keep trying to prove their point and argue, there will only be fights. Harmony or love will go a-begging.

Invariably, people feel that the one who takes the initiative is the one who is accepting it is their mistake. I totally disagree to this thought. The one who takes the initiative is the one who loves their peace of mind. They love themselves more over everything else.

Haven’t we seen that whenever important relationships are not going fine – at home, at workplace, with relatives, amongst friends etc. – nothing feels good? Everything we try to engage in outside the relationships also suffers. We are not at our best at all. We do not feel happy and content. Our output diminishes massively.

I strongly feel that when I try to mend things, I am helping myself. How and whether the other person responds or not is not in our hands. But taking the initiative to resolve things is certainly in my hands.

Even after the initiative if the other does not respond, the next course depends on the importance of that relationship. If it is extremely important to me, I have to keep trying various approaches until it works. If the relationship is not as important, once I know that you have made a sincere and genuine effort, I need to sit back and carry on with life. Either ways, the ultimate goal is – to have my peace of mind to be able to give my 100% in other things that I am doing.

Just like Shiva drank the poison to save the world, can you too drink the poison to save yourself the atrocities that come along when relationships are not going okay? DRINK THE POISON for yourself and don’t think you are doing it for others! It is one definite way to have a peaceful, happy and meaningful life!

CxF is the way to go for perfect Spot colour

Kulakkada Pradeep,
CEO, Future Schoolz

Process colour printing is used in all forms of printing from Screen Printing, Wide - format digital printing, Offset, Flexographic and in desktop inkjet printers. A Visual colour spectrum is obtained by different combination and ratios of process colours. It is almost similar to combination of primary colours creating purple, green or orange. Irrespective of the printing method, the combination of process colours at varying ratios in microscopic level produces the 'desired' colour. There are many barriers to achieve the desired colour - material-based printing problems, application based or physical reasons.

These problems are regular in the printing industry where many companies struggle to get good colour reproduction. Colour management systems assure correct colour control on pre-press stage, integrating all devices into one common colour space. Those requires calibration of these devices, which in case of a typical printing machine is highly expensive and time consuming. We should be careful enough to fix standards in material selection, operation procedures and protocols. We are depending on different tools like density control, grey balance or lab measurements to achieve the 'real colour'. Most of the printers are not aware about the variables which affects the colour reproduction. How do you bring down the variability to an acceptable level? There is a practical way to approach this. First of all, fix the problems at the press level. Then it helps to study the problems of pre-press. Although many systems and software have helped to considerably raise colour control standards during the last decade, the printing supply chain in India are still struggling to satisfy the needs around colour consistency.

When working with Brand colours

Consistent appearance and predictability is most important for brand owners. It is generally well defined with specific colour values which matches with their brand ethos. Still rejections and surprises are part and parcel of process colour printing.

When spot colours enter into the scene, it is more complex than often perceived. Most of the national and international brands have their own custom colour swatches and demand an accurate reproduction of these colours. The reality is that, these colours are more often than not mis represented in different processes and substrates. There are many reasons to these. While printing overprint or tints, it is challenging to communicate exact colour to the printers. We must have a way to solve this communication challenge – how to specify what we wanted to achieve in a spot colour?

Spot colours are created without screens or dots.

They are created by mixing different spot colours in a proportion recommended by the ink manufacturers with their base inks and in accordance with the ink combinations mentioned. Any variations will result in colour shifts. Spot colours shows differences in colour in swatches by rubbing, fading or even with changes in formulations. So, source of sample swatches is also very important for right colour reproduction. Most of the swatches are having order numbers and show the visual result of that particular ink in a specific paper stock. If the paper stock is different, the colour effect can also be different. We shall expect this variation even when the ink swatch is defined.

All major brands use Ink draw-down to provide visual representation of the solid ink. In many cases, information on the conditions under which the print colour must be compared to the given sample is also given. The printer use ink formulation tools to match the provided colour swatch on the final print substrate. But the tint behaviour cannot get extracted from a single colour sample and is often unpredictable. All this poses severe challenges in standardising colour across different processes and suppliers. Here comes the importance of a standard tool to specify the spot colour values so that it can be applied all across.

What is CxF?

CxF is a new solution for the challenges mentioned here. CxF stands for Colour Exchange Format. It is not a product but a digital file format like PDF, originally developed by Gretag-Macbeth. It has undergone many improvements and today it is an open and official ISO standard namely ISO17972. CxF is an exchange mark-up language to store and organise data related to Spot colours. It improves spectral measurement data of solid ink and the entire range of tint and overprint values.

Importance of CxF comes from its ability to explain valuable information on measurement condition from measurement device and filter setting like brand specified tolerance, types of substrate and ink formulation recipes. It can contain additional customer information that might be valuable to store and exchange between various players. This communication of print characteristics of ink is essential to ensure the appearance of printed product as desired by a print buyer or a brand.

Why CxF

CxF define a procedure to communicate all aspects of spot colour digitally in a global value chain. To achieve this, all relevant attributes affecting the appearance and important aspects of colour are serialised in a suitable form. This specification is open

to software applications and allows user to choose the attribute of their interest. In short, CxF supports the communication of all aspects of colour recipes, price weight or any other valid information. It acts as a container to store any kind of information attached to a spot colour.

CxF allows the software-hardware vendors to extend the definition to their specific needs. This data format suits with almost all internet protocols and applications. So it is easy to integrate the CxF format with any of the graphic standards like PDF/X to support colour management. It accepts embedding of device profile and allow colour visualisation. It supports ICC profiles, making it easy to transform a device dependent colour value into device independent value or to simulate a colour on an output device.

A print 'job pack' contains several information of Graphic product like proofs, test copies and spot colour samples. Now most of these information are not physical but stored serially within the job's pdf/X4 with embedded CxF. It serves as a more secured 'job pack' with required information on how a page element or a spot colour channel is supposed to print. A CxF file that contains all required information for spot colour specifications can be sent across the globe as a file which contains all pieces of data required to reproduce the job as desired. In short, ISO 17972-4 defines a subset of CxF (CxF/X-4) that can be used to characterise spot colours. This standard will provide a more reliable means for the communication of spot colour characterisation data which was lacking otherwise. And can be treated as a solution for brand owners to maintain brand standards across the globe easily.

Future of CxF

In a world rapidly moving from analogue to electronic proofing, we need to extend the capabilities of our workflow tools to suit the soft proofing. They must be capable to allow proofing of appearance colour effects. The more electronic the workflow is, it leads to better colour control and spot colour appearance. Presently the PDF and Postscript allow the proofing up to a limited extend. Exact reproduction of spot colour has not been implemented so far in these formats. CxF can be the future for spot colours, like the way PDF and postscript has revolutionised documents and designs earlier. CxF is more than an aid in the print production process for brand colours, it is an ISO standard used for visualization, design, proofing, signage, and production applications, even for textile printing. It provides a complete and accurate support to users and supply chain to maintain the accuracy of spot colours. CxF is an open-source fully featured Web services framework. It originated as the combination of two open-source projects: 'Celtix' developed by IONA Technologies and 'XFire' developed by a team hosted at Codehaus. These two projects were combined by people working together at the Apache Software Foundation and the new name CxF was

derived by combining "Celtix" and "XFire". This means that every software vendor implementing and supporting CxF is able to easily and accurately extend the information throughout global workflows.

In the context of shorter go -to- market cycle, the need to manage and control brand colours is crucial underlining the promise of CxF format. Its usability extends beyond conventional print into textile and plastic as well.

How to implement CxF?

To make CxF/X4 work in your environment, you need to have the following colour control targets.

- **Colour Capture device** appropriate to the substrates being used in your process
- **Calibrated output devices** which render colour consistently within file
- **Characterization of the actual spot/named colours** for the given substrates being imaged (CxF/X4)
- **Conversion which recognizes the CxF/X4 tags** embedded in the PDF in order to convert to different print conditions (including proofing) accurately
- Conformance which allows you to toss around the print and compare with reference colour to make sure that it is the desired colour.

ISO 17972 defines methods for the use of CxF3 to exchange measurement data and associated metadata within the graphics industry.

- CxF3 (ISO 17972-1) This format provides pre-press digital data exchange and verification for four colour process printing.
- CxF/X2 (ISO 17972-2) This format defines the Custom Resource within the CxF/X structure for the creation of scanner target data
- CxF/X3 (ISO 17972-3) This format defines the output target data within the CxF/X structure for the creation of output printer target data
- CxF/X4 (ISO 17972-4) This format defines the exchanging spot colour characterization data within the CxF/X structure

To familiarise with CxF, one need to understand basics of Colour Management, and how those can be applied effectively for practical needs. There are complex terminologies or jargons being used across. Once you understand these so-called 'Jargons' it become easy to manage the formats like CxF and to get the maximum out of it.

The first step towards implementing and following CxF can be to engage a consultant to understand the impact of CxF in a workflow or a press atmosphere. Study the impact it can provide to their end customers and implement them with an approach to achieve perfect reproduction across processes, substrates and production plants.

For more information and support on implementing CxF or to discuss the challenges of CxF adoption, write to K.pradeep@FutureSchoolz.com

HEIDELBERG
Speedmaster

CO₂
neutral

Intelligent

Speedmaster CX 104

TURNING IDEAS INTO PROFIT.

How can you meet the increasing demands of the printing market? The Speedmaster CX 104 has the answer: Easy job changes and a wide range of inline finishing operations paired with an innovative operating concept and intelligent automation. And all that tailored to your business model.

For more technical information and Speedmaster CX 104 pricing details, please contact:

Mr. Viraj Damle, Cluster Sales Head - West

E-mail: viraj.damle@heidelberg.com

Mobile: + 91 98208 61050

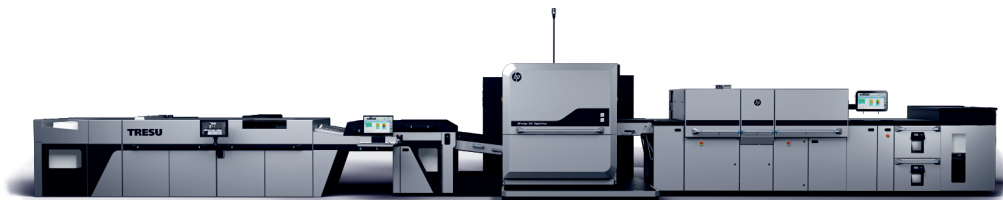
HEIDELBERG

See for yourself: heidelberg.com/cx104

Experience the Future... Now!

**HP and TechNova form a formidable partnership
to offer next-gen Digital Presses for
Folding Cartons, Labels and Publishing.**

HP Indigo 35K : B2 Digital Press for Folding Cartons

HP Indigo 6K : Narrow-web Digital Press for Labels

HP T250 HD : PageWide Web Digital Press for Publishing

For a leap into the future, please contact :

TechNovaCare

Toll-free (India) : 1 800 267 7474

Phone : +91 22 2741 5474

eMail : help@technovaworld.com

Web : www.technovaworld.com

Scan QR Code for more information

